

Makó és Jeruzsálem

2016, March 24 - 12:07pm

Tweet

Tetszik

10

G+1

0

Share

[Kintli Borbála \(/hu/content/kintli-borb%C3%A1la\)](#)
Szvoren Edina: Az ország legjobb hóhéra

2015-ben a Magvető gondozásában megjelent újabb Szvoren Edina-novelláskötet furcsa, idegen világot vetít elénk. A történetekből kirajzolódó bízár kegyetlenség azonban végig a realitás talaján mozog, amely arra késztet, hogy a novellákat valóságként – saját valóságunkként – fogadjuk el. Így végül mintha olykor-olykor az idegenség érzete eltűnne, mintha az olvasó számára is épp oly természetesek lennének az események, mint a fikciók szereplőinek. Ebből a helyzetből azonban az olvasó sorra kibillen, melynek során a novellák könyörtelenségének az abszurditása csak még élesebbé válik.

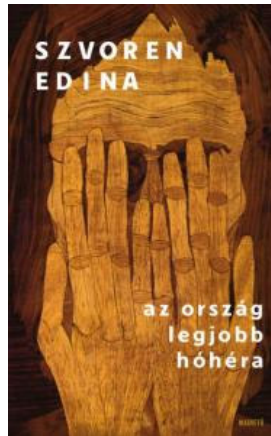

Első ránézésre rend van. Kimondott és ki nem mondott szabályok rajzolódnak ki, amelyek a történetek sorát irányítják. Miközben a legapróbb részletekig hatoló leírást kapunk a dolgok „helyes” menetéről, éppen ez a narráció mutat rá arra, hogy valójában semmi sincs a helyén. „Retikülöm a kerek márványasztal közepén, cipzárjából itt-ott kitört a fogazat. Szája torz – emberi – mosolyra áll. Az itallapon horpadás. Anyám keze nyoma. Akarata őspáfrányokat présel a kövekbe.” (87. o.) A novellák objektivitása leplezni próbálja a szabályok embertelenségét, a bemutatott helyzetek természetellenességét, azonban az apró, elejtett megjegyzések hatására felfeslik a „minden rendben” narratívája.

A szereplőket jellemző magára hagyatottság nem beismert magány. Ez a fajta fel nem ismert elárultság beilleszkedik abba a látszólagosság-struktúrába, amelyre a novellák építenek. Az alakok passzivitása, az, hogy meg sem próbálnak a helyzetükön változtatni, annak a szocializációnak a következménye, amely leginkább devianciaként interpretálható. Mivel a deformálódott világkép normatív jelleget nyer, nem jelzi – ebben a formában nem is jelezhetné – a normától való eltérést. Az interszubjektív viszonyok szinte egyedüli jellemzője a távolság, és ez épp oly természetesnek tűnik, mint az egymással való kapcsolatteremtés lehetetlensége. A novellák esetében nem beszélhetünk alternatíváról, kizárólag a vázolt viszonylatok léteznek. Ennek következtében a történetek leírásokká válnak, ahol a döntéshozás, de bármiféle akarat megnyilvánulásának a lehetősége is irreleváns. Nem a magányra ítélttségbe való belenyugvás vagy a helyzet elfogadása jellemzi a szereplőket, az alakokat meghatározó rezignáció inkább a belevetettség szituációját idézi. „Makó és Jeruzsálem sincs olyan messze egymástól, mint Pest meg Eger.” (65. o.) És mint a novellák szereplői egymástól.

A bemutatott élethelyzetekből kibontakozó különféle társas kapcsolatok: a gyerekek és felnőttek egymáshoz fűződő családi, családon kívüli viszonyrendszerei a külső szem – a befogadó – által válnak normákon keresztül behatárolhatóvá. A novellák objektivitása, ahogyan a különféle kapcsolatokat egytől egyig természetesnek veszik saját zárt rendszerükben, egyúttal új megvilágításba is helyezi azokat. Ezáltal túlmutat az egyes kapcsolatformákhoz társított előítéleteken, az esetleges megbélyegzettségen. Úgy tud ábrázolni egy leszbikus kapcsolatot, hogy az nem válik pusztán a nők közti viszony tárgyalásává. Nem annak lesz egyedül jelentősége, hogy nők közti szexualitásról van szó, hanem a viszony egyedi sajátosságainak is. Így nem a szülő-gyermek, vagy a homoszexuális kapcsolat társadalmi megítélése, hanem az egyének személyisége motiválja a bemutatott élethelyzeteket. „A barátnőmnek át kellett hajolnia a virágládákra, hogy a savas kémhatású földdel kétharmadrészt feltöltött kert túlsó végéig ellásson, közben a melle alá tette a kezét, hogy ne legyen földes a ruhája. Tekintete gyöngéd figyelemmel rajzolta körül anyám mozdulatait. Mit szólna anyám, ha elmondanám, hogy egy ideje lázba hoz, ha vékony nőknek nagyon nagy a mellük. Persze akkor észrevenné, hogy Lem nem egészen ilyen.” (23. o.)

A novellák az objektivitás mellett egyszerre válnak nagyon személyessé is. Az erős tárgyilagosságra törekvés nagyfokú érzékenységet rejt. Az ellentét fokozatosan engedi kibontakozni a feszültséget, amely leginkább jellemzi a novellákat. Az információk finom adagolása – mintha minden előre pontosan ki lenne mérve – végül megtörik. Egyetlen gesztus nyomán felszínre törnek az elfojtott indulatok, és az addig csak sejtetett megbúvó narratíva átírja az eseményeket.

A feszültség nemcsak a másikhoz fűződő kapcsolatban jelenik meg, az én saját magához való viszonya is problematikus. Abban a világban, ahol nem létezik az akarat érvényesítése, csak a dolgok rezignált elfogadása, az őszinteség is visszássá válik. Furcsa hazugság vegyül az egyén saját maga felé irányuló magatartásába, amely a fennálló helyzet folytatásával fonódik egybe. Az elejtett megjegyzések következtében halványan felmerül egy másik „élet” lehetősége. Ez azonban inkább csak a befogadó kívülről érkező tekintete számára válik láthatóvá. A novellák terén belül csak a jelen állapota bizonytalanodik el egy pillanatra, amely a személyiségen belüli rétegek differenciálását eredményezi, tudattalan struktúrák és az én számára csak alig felismerhető vágyak létére mutat rá. „Ilyenkor a szülei fölforgatják a komódokat, kiborogatják a szekrény fiókjait, de a videókazettát sehol sem találják. Nem baj. Jó nézni, mikor keresnek valamit, emlékeztek valamire. A barátnőmék vidáman keresnek, mi otthon szomorúan és idegesen – mintha a megtalálatlan dolgok bosszút forralhatnának ellenünk egy eldugott sarokban.” (33. o.)

Szvoren Edina kötete határozottan mutat rá a hétköznapi furcsa szituációinak visszásságára. Miközben az ábrázolások már önmagukban kiemelkednek, ahogyan az összetettség mellett a hangsúlyokat nagyon pontosan helyezik el, a novellák kötetbe rendezve képesek kirajzolni egy, az egymás közti viszonylatból fakadó gondolati utat is. A történeteket olvasva akaratlanul is felmerül a kérdés: halad-e valamerre akár az egyes szereplők sorsa, vagy tágabb értelemben vizsgálva, a novellákból kibontakozó világ rejt-e magában bármiféle lehetőséget arra vonatkozólag, hogy ne ugyanúgy folyjon tovább?

A novellák egyre inkább kiábrándítanak, ahogyan az egyes történetek sorra a rezignációval szembesítenek. Nem az válik fontossá, hogy nem változik a helyzet, hanem az, hogy a változás, változtatás semmi jele nem tűnik fel. Az így kapott képet árnyalja az utolsó, címadó novella: *Az ország legjobb hóhéra*. Egy ítélet-végrehajtónak és feleségének gyermektelen, bizzar, de egyúttal nagyon reális élete, ahol az jelenti az egyetlen boldogságot, hogy a szomszéd házaspár rájuk bízta a gyermeküket, amíg színházba mennek. „Az ítélet-végrehajtó emberismerete bámulatos. [...] Végző helyzetekben, mondja például a férfi, mind egyformák vagyunk. A rettegés ellazítja a végbél záróizmait, és bekakálunk. Megdőbbenek, hogy többes számot használ, amibe én, a férjem, meg a halálraítéltek egyként beletartozunk.” (181–182. o.) A vázolt látásmód borzalmának ellenére mégis ez a novella lesz az, ahol a remény, egy másik élet alternatívája körvonalazódik a váratlan öröm: a gyermekre való vigyázás következtében. Mégsem üt el élesen a többi novella hangvételétől, nem ad a kötetnek cukros befejezést. A történetek józan realitásának talaján maradva a legrosszabbal is számol, azzal, hogy a gyerekmegőrzés csak egyszeri alkalom volt, nem lesz folytatás, és marad minden úgy, ahogy eddig is volt: „egy határok és minőség nélküli élet, amiben mintha nem is létezne halálbüntetés.” (186. o.)

Szvoren Edina: *Az ország legjobb hóhéra*. Magvető, Bp, 2015.

Kép: Kulter.hu; Libri.hu

Tweet

Tetszik

10

G+

0

Share

Facebook-hozzászólások

0 Comments

Sort by

Oldest

Add a comment...

[Facebook Comments Plugin](#)